

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία Α΄ Λυκείου

**Θεματική ενότητα:
Θουκυδίδη, «Ιστορία», 7.87.1-6**

**Τίτλος:
«Αιχμάλωτοι πολέμου»**

Συγγραφή: ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΚΑΡΜΠΟΥΝΗΣ

Εφαρμογή: ΣΟΦΙΑ ΠΑΥΛΙΔΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ**

Θεσσαλονίκη 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Αιχμάλωτοι πολέμου

Δημιουργία σεναρίου

Σωτήρης Γκαρμπούνης

Εφαρμογή σεναρίου

Σοφία Παυλίδου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Τάξη

Α΄ Λυκείου

Χρονολογία

24 Νοεμβρίου έως 9 Δεκεμβρίου 2014

Σχολική μονάδα

1^ο Πρότυπο Πειραματικό Γενικό Λύκειο Αθήνας - Γεννάδειο.

Διδακτική / θεματική ενότητα

Θουκυδίδου, «Ιστορία», 7.87.1-6

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

-

Χρονική διάρκεια

6 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής, αίθουσα διδασκαλίας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

II. Εικονικός χώρος: Wiki του μαθήματος

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Βασικές προϋποθέσεις υλοποίησης για τους μαθητές ήταν η εξοικείωσή τους με τον κειμενογράφο, με το λογισμικό παρουσιάσεων, με την αναζήτηση στο διαδίκτυο και με το περιβάλλον του Wiki. Το αρχικό σενάριο προέβλεπε και τη δημιουργία βίντεο, κάτι που τελικά δεν εφαρμόστηκε. Επίσης, έπρεπε να είναι εξοικειωμένοι με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο.

Από την πλευρά της διδάσκουσας απαραίτητη προϋπόθεση υλοποίησης ήταν η αξιοποίηση των νέων προσεγγίσεων της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας που απαιτούν την ολιστική προσέγγιση των αρχαίων κειμένων και επενδύουν στη λειτουργική χρήση της γλώσσας. Επίσης, γνώσεις για τα σχετικά ηλεκτρονικά περιβάλλοντα ήταν απαραίτητες για να κατευθύνουν τους μαθητές και να τους διευκολύνουν στα προβλήματα που αντιμετώπισαν.

Όσον αφορά τις υποδομές, το συνταγμένο σενάριο απαιτούσε τουλάχιστον είτε τέσσερις φορητούς υπολογιστές με σύνδεση στο διαδίκτυο μέσα στη σχολική αίθουσα ή τη βιβλιοθήκη, είτε το εργαστήριο της πληροφορικής. Κατά την εφαρμογή, το σενάριο πραγματοποιήθηκε στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου, ενώ η παρουσίαση των εργασιών στην ολομέλεια έγινε στην αίθουσα διδασκαλίας, εφ' όσον υπήρχε εγκατεστημένος διαδραστικός πίνακας με βιντεοπροβολέα. Βιντεοπροβολέας και ηχεία ήταν απαραίτητα και στο εργαστήριο πληροφορικής, καθώς το σενάριο ξεκίνησε με προβολή σύντομου βίντεο στην ολομέλεια της τάξης. Επίσης, χρειάστηκαν και ακουστικά για τις ομάδες στον οποίων τις δραστηριότητες περιλαμβάνονταν η παρακολούθηση βίντεο.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Το σενάριο στηρίζεται

Σωτήρης Γκαρμπούνης: «Αιχμάλωτοι πολέμου», Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, Α΄ Λυκείου.

Το σενάριο αντλεί

-

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο προσανατολίζει τους μαθητές να διερευνήσουν τις συνθήκες κράτησης και την τύχη των αιχμαλώτων πολέμου τόσο κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου όσο και σε νεώτερες και σύγχρονες ιστορικές περιόδους. Επιδιώκει, επίσης, να διαπιστώσουν την αφηγηματική τεχνική του Θουκυδίδη και να τη συγκρίνουν με σύγχρονες ιστορικές αφηγήσεις της σχολικής ιστορίας. Γλωσσικά προσπαθεί να ανακαλύψουν οι μαθητές τα βασικά γνωρίσματα της γλώσσας του ιστορικού και να δοκιμάσουν νεοελληνικές αποδόσεις που ταιριάζουν στο ύφος και την επιστημονική πρακτική του Θουκυδίδη.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Σύμφωνα με τον συντάκτη, το σενάριο που εφαρμόστηκε επιδιώκει να αναπτύξει ένα παιδαγωγικό παράδειγμα κοντά στην *προβληματίζουσα παιδεία* του Φρέιρε που αντιμετωπίζει τη γνώση όχι ως ιδιοκτησία του δασκάλου, αλλά καθιστά τους μαθητές «κριτικούς συνερευνητές στον διάλογο με τον δάσκαλο» (Φρέιρε, 1977: 90). Στην κατεύθυνση αυτή η εξέταση της ενότητας υιοθετεί στοιχεία της *νέας μάθησης*, κατά την οποία υπάρχει πλήρης επίγνωση ότι οι μαθητές οφείλουν να έχουν στραμμένο το βλέμμα τους στον παγκόσμιο χώρο και χρησιμοποιεί τις νέες τεχνολογίες ως μέσα που επιτρέπουν διαφορετικούς τρόπους εμπλοκής (Kalantzis & Cope, 2009: 33-34). Ωστόσο, οι νέες τεχνολογίες δεν υποκαθιστούν τη ζωντανή επικοινωνία «σε μια γενικευμένη υποβάθμιση του αναλογικού προς όφελος του ψηφιακού» (Χριστίδης,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1999:192-193). Με αφορμή το κείμενο του Θουκυδίδη το σενάριο προσπαθεί να αναδείξει την ιστορικότητα της αφήγησης και μέσα από την ενσυναίσθηση να αναβιώσουν οι μαθητές την ιστορική δράση, τα κίνητρα και τις συνθήκες μέσα στο πλαίσιο συγκεκριμένου χωροχρόνου (Κόκκινος, 2003:143).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώχθηκε οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να συνειδητοποιήσουν τον ευτελισμό που υπέστησαν οι Αθηναίοι στις Συρακούσες.
- Να συναισθανθούν τις απάνθρωπες συνθήκες κράτησης των αιχμαλώτων.
- Να συγκροτήσουν ολοκληρωμένη εικόνα για τη μεταχείριση και την τύχη των αιχμαλώτων κατά την περίοδο του Πελοποννησιακού πολέμου.
- Να συγκρίνουν τη μεταχείριση των αιχμαλώτων στην αρχαιότητα με αυτήν που καταγράφεται στη νεώτερη και σύγχρονη ιστορία.
- Να διαπιστώσουν, όσον αφορά τη μεταχείριση αιχμαλώτων και κρατουμένων, διαφορές στο αξιακό σύστημα της περιόδου της αρχαιότητας σε σχέση με τη νεώτερη και σύγχρονη εποχή.
- Να διερευνήσουν αν η ανθρώπινη φύση παραμένει ίδια, όπως διατείνεται ο Θουκυδίδης, ή αν υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που οδηγούν σε απάνθρωπες συμπεριφορές.
- Να αντιληφθούν τους λόγους για τους οποίους οι σύγχρονες κοινωνίες στέκονται καταγγελτικά απέναντι στην απάνθρωπη μεταχείριση των αιχμαλώτων.
- Να γνωρίσουν τις συνθήκες κράτησης στα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης και να τις συγκρίνουν με τις συνθήκες που περιγράφει ο Θουκυδίδης.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Να αντιληφθούν ότι και σήμερα παραβιάζονται διεθνείς συνθήκες που αφορούν τη μεταχείριση αιχμαλώτων και ότι οι εκτελέσεις και οι βασανισμοί αποτελούν κοινό μυστικό.
- Να εκτιμήσουν τη δυνατότητα έρευνας και συνεργασίας που δίνουν οι νέες τεχνολογίες στην προσέγγιση του αρχαιοελληνικού κειμένου και κόσμου.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώχθηκε οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να συνειδητοποιήσουν την αναλυτικότητα της νέας ελληνικής.
- Να αντιληφθούν ότι οι συντακτικές και λεξιλογικές επιλογές του ομιλητή σχετίζονται με τις προθέσεις του.
- Να αντιληφθούν τον ρόλο που παίζει η επιλογή του λεξιλογίου από τον ιστορικό για να αποδώσει την εικόνα που θέλει.

Το συνταγμένο σενάριο προέβλεπε επίσης οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να διακρίνουν βασικά γνωρίσματα της γλώσσας του Θουκυδίδη.
- Να εμπεδώσουν και να εκτιμήσουν την πορεία από τα νέα ελληνικά στα αρχαία.
- Να ασκηθούν σε μεταφραστικές δοκιμές διαφορετικού ύφους.
- Να κατανοήσουν ότι η μετάφραση οφείλει να ακολουθεί το ύφος του συγγραφέα.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι τα συνώνυμα της νέας ελληνικής δεν μπορούν να χρησιμοποιούνται αδιακρίτως σε μια μετάφραση.
- Να ασκηθούν σε ανώμαλα παραθετικά του κειμένου.
- Να διαπιστώσουν τον ρόλο των παραθετικών στην αλλαγή του νοήματος του κειμένου.
- Να εντοπίσουν την ελλειπτικότητα απρόσωπων συντάξεων στον Θουκυδίδη.

Οι συγκεκριμένοι αυτοί στόχοι ως προς τη γλώσσα δεν υλοποιήθηκαν, εξαιτίας της αφαίρεσης της εν λόγω ενότητας του Θουκυδίδη από την ύλη της Α΄ Λυκείου.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Γραμματισμοί

Επιδιώχθηκε οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να αναπτύξουν πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού συνδεδεμένες με τη σχολική μάθηση.
- Να εξοικειωθούν με την ερευνητική - ανακαλυπτική διαδικασία μάθησης.
- Να ασκηθούν στη σύνταξη πολυτροπικού κειμένου για ειδικό σκοπό.
- Να καλλιεργήσουν την ικανότητα για συγκριτική μελέτη κειμένων και γλωσσικών επιλογών.
- Να καλλιεργήσουν την ενσυναίσθηση ως πρακτική για την προσέγγιση του παρελθόντος.
- Να διερευνούν κριτικά τις πηγές στο διαδίκτυο ελέγχοντας την ταυτότητά τους.

Διδακτικές πρακτικές

Το συνταγμένο σενάριο πρότεινε τη συγκριτική μελέτη κειμένων με σκοπό να αποκτήσουν οι μαθητές ολοκληρωμένη εικόνα της τύχης των αιχμαλώτων του Πελοποννησιακού πολέμου. Επίσης, προέτρεπε σε προβολές αντίστοιχων φαινομένων της νεώτερης και σύγχρονης ιστορίας, ώστε να αναπτύξουν οι μαθητές προβληματισμό και κριτική ματιά απέναντι στο φαινόμενο της αιχμαλωσίας και το αξιακό σύστημα που το συνοδεύει σε κάθε εποχή. Τα ψηφιακά περιβάλλοντα χρησιμοποιήθηκαν ως πόροι μάθησης αλλά και ως πεδία έρευνας της ταυτότητας των διαφόρων ιστοτόπων με την αυτενέργεια των μαθητών. Στην κατεύθυνση αυτή συνέβαλε η ομαδοσυνεργατική μάθηση που ανατροφοδοτούσε την προσπάθειά τους.

Η εφαρμογή του σεναρίου κατά το σχολικό έτος 2014-15 έπρεπε εξ αρχής να επιδείξει ευελιξία, από τη στιγμή που αφαιρέθηκε η συγκεκριμένη ενότητα από τη διδακτέα ύλη της Α΄ Λυκείου. Επομένως, δεδομένου ότι δεν θα υπήρχε ούτε χρόνος αλλά ούτε και διάθεση εκ μέρους των μαθητών στο τέλος του διδακτικού έτους για ενασχόληση με αρχαίο κείμενο μη συμπεριλαμβανόμενο στην τράπεζα θεμάτων, θεωρήθηκε θεμιτό να συνδυαστεί η ενότητα με την τύχη των αιχμαλώτων πολέμου

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

στον Πελοποννησιακό πόλεμο γενικότερα και ιδίως στους Αιγός Ποταμούς. Με τον τρόπο αυτόν εντάχθηκε η εφαρμογή του σεναρίου στις ενότητες: Ξενοφώντος, «Ελληνικά», 2, 1, 31-32 και Ξενοφώντος, «Ελληνικά», 2, 2, 3-4.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Αφετηρία του συνταγμένου σεναρίου αποτέλεσε η ημιτελής διδασκαλία του έργου του Θουκυδίδη που λάμβανε χώρα κατά τα προηγούμενα σχολικά έτη, αλλά και οι απορίες των μαθητών σχετικά με την κατάληξη του πολέμου και κυρίως με τον τρόπο με τον οποίο ο Θουκυδίδης πραγματεύεται το τέλος της περιπέτειας των Αθηναίων. Εφ' όσον, όμως, αφαιρέθηκε ολόκληρη η ενότητα των Σικελικών από τη διδακτέα ύλη, το χωρίο αποτέλεσε εξαιρετική ευκαιρία να εξετάσουν οι μαθητές ευρύτερα την τύχη των αιχμαλώτων του Πελοποννησιακού πολέμου, αλλά και να γνωρίσουν και να προσεγγίσουν κριτικά ανάλογα φαινόμενα της νεώτερης και σύγχρονης ιστορίας, τόσο της ελληνικής όσο και της παγκόσμιας.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο ακολουθεί τις [οδηγίες](#) για τη διδασκαλία και αξιολόγηση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, όπως εμφανίζονται στο ψηφιακό σχολείο, χωρίς τον αιφνίδιο περιορισμό της ύλης λόγω εφαρμογής της επιμέρους πανελλήνιας εξέτασης με βάση την τράπεζα θεμάτων ([Καθορισμός διδακτέας - εξεταστέας ύλης των μαθημάτων της Α΄ τάξης Ημερησίου Γενικού Λυκείου και των Α΄ και Β΄ τάξεων Εσπερινού Γενικού Λυκείου για το σχολικό έτος 2014-2015](#)).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ αξιοποιήθηκαν ως μαθησιακός πόρος με σκοπό τη διερεύνηση και τη σύγκριση. Επίσης, αποτέλεσαν πεδίο κριτικής προσέγγισης της ταυτότητας ιστοτόπων που αναζήτησαν οι ίδιοι οι μαθητές. Μέσω της δημιουργίας παρουσιάσεων το σενάριο στόχευε στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της έκφρασης στάσεων των μαθητών. Ταυτόχρονα, το Wiki του μαθήματος λειτούργησε

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ως καμβάς δράσης αλλά και δημοσιοποίησης της δουλειάς των παιδιών που αναπτύσσει τη συνεργασία και την αλληλοτροφοδότηση.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι Α΄ Λυκείου:

[Εισαγωγή](#)

[Θουκυδίδου «Ιστορία» 7.87.1-6](#)

[Ξενοφώντος «Ελληνικά», 2,1, 30-32](#)

[Ξενοφώντος, «Ελληνικά», 2,2,3-4](#)

Ιστορία ΣΤ΄ Δημοτικού:

[Κεφάλαιο 9: Μία δεκαετία αγώνων και θυσιών για την ελευθερία \(1941 -1949\)](#)

Ρητορικά Κείμενα (Β Γενικού Λυκείου - Θεωρητικής Κατεύθυνσης):

[Ισοκράτης «Περί Ειρήνης» Ιστορικό πλαίσιο.](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

[Θουκυδίδου «Ιστορία» 7.86.1–7.87.6.](#) Μτφρ. Ε.Κ. Βενιζέλος. [1940] 1960.

Θουκυδίδου Ιστορία. Ι–ΙΙ. 2η έκδ. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας. (1η έκδ. Οξφόρδη: Oxford University Press).[Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα].

[Θουκυδίδου «Ιστορία» 4.41.1.](#) Στο *Thucydides. Historiae* in two volumes. Oxford, Oxford University Press. 1942.[Perseus Digital Library].

[Θουκυδίδου «Ιστορία» 5.18.7.](#) Στο *Thucydides. Historiae* in two volumes. Oxford, Oxford University Press. 1942.[Perseus Digital Library].

[Θουκυδίδου «Ιστορία» 5.90-91 και 116.](#) Στο *Θουκυδίδης, π.460-π.397 π.Χ. Ιστορία / Θουκυδίδου μετάφραση Ελευθερίου Βενιζέλου.* [Βικιπαίδεια]

[Ξενοφώντος «Ελληνικά» 1.2.14.](#) Στο *Xenophontis opera omnia*, vol. 1. Oxford, Clarendon Press. 1900 (repr. 1968. [Perseus Digital Library].).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

[Ισοκράτης «Περί Ειρήνης» 84-86](#). Μτφρ. Μ.Γ. Ξανθού. 2001. Ισοκράτης. Περί Ειρήνης, Κατά των Σοφιστών, Επιστολή προς Φίλιππον (III), Επιστολή προς Αλέξανδρον (V). Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια. Θεσσαλονίκη: Ζήτρος. [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα].

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

[Hitler's G.I. Death Camp Στρατόπεδο συγκέντρωσης Μπέργκα](#)
3'29'' [πηγή: National Geographic Channel].

[Στρατόπεδο Μαουτχάουζεν](#). [πηγή: YouTube].

Ιστοσελίδες

[Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα].

[Prezi](#) [Λογισμικό δημιουργίας παρουσιάσεων Web.2]

[Wordle](#) [Διακτυακός τόπος δημιουργίας «σύννεφων λέξεων»].

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Οι μαθητές χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες με κριτήρια που επέλεξαν οι ίδιοι. Ο χωρισμός έγινε εκ των προτέρων, αφού ενημερώθηκαν οι μαθητές. Το σενάριο χωρίστηκε σε τέσσερις φάσεις, εκ των οποίων οι τρεις εξελίχθηκαν στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου και η τέταρτη στην αίθουσα διδασκαλίας, εφόσον υπήρχε η δυνατότητα χρήσης διαδραστικού πίνακα με σύνδεση στο διαδίκτυο.

Α΄ Φάση

Προηγήθηκε παραδοσιακή διδασκαλία των ενοτήτων Ξενοφώντος «Ελληνικά», 2,1,30-32 και 2,2,3-4 πριν από την εφαρμογή του σεναρίου.

Η πρώτη φάση αποτέλεσε την αφόρμηση του σεναρίου και η διάρκειά της περιορίστηκε περίπου στα 15 λεπτά. Η τάξη σε ολομέλεια παρακολούθησε από βιντεοπροβολέα ένα μικρό βίντεο 5.30 λεπτών με θέμα το ναζιστικό στρατόπεδο του Μαουτχάουζεν. Μετά την προβολή ακολούθησε σύντομη συζήτηση δέκα λεπτών με

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

σκοπό να σχολιαστούν οι εικόνες των συνθηκών διαβίωσης και θανάτου που καταγράφονται στο βίντεο αυτό.

Β΄ Φάση

Με γέφυρα, λοιπόν, τις εικόνες και τις διαπιστώσεις των παιδιών γύρω από τις συνθήκες κράτησης στα ναζιστικά στρατόπεδα θανάτου, περάσαμε στη δεύτερη φάση που σχετίζεται με το πρώτο Φύλλο Εργασίας (για [1^η και 3^η](#) για [2^η και 4^η](#)) των ομάδων που αφορά δραστηριότητες μεταφραστικών δοκιμών και το [δεύτερο Φύλλο](#) στο οποίο εξετάζονταν γλωσσικές ιδιαιτερότητες του Θουκυδίδη και ήταν κοινό για όλες τις ομάδες. Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο Φύλλο περιλαμβάνονταν δύο δραστηριότητες κοινές για όλες τις ομάδες και άλλες που διαφοροποιούνταν ανά δύο ομάδες. Όλοι οι μαθητές κλήθηκαν να διαβάσουν μόνοι τους ή ανά ομάδες το κείμενο της ενότητας και με τη βοήθεια των ερμηνευτικών σχολίων και του λεξιλογίου να γράψουν με δικά τους λόγια μια σύντομη περίληψη από όσα κατάλαβαν. Κατόπιν, κλήθηκαν να απαντήσουν σε σύντομες και συγκεκριμένες ερωτήσεις κατανόησης με τη δέσμευση να εντοπίσουν με σχετική ακρίβεια τις απαντήσεις μέσα στον αρχαιοελληνικό λόγο του κειμένου. Ακολούθησαν δραστηριότητες που ανά δύο ομάδες διέφεραν μεταξύ τους. Πιο συγκεκριμένα, η 1^η και 3^η ομάδα κλήθηκαν στη μία δραστηριότητα να αντιστοιχίσουν στο κείμενο επιλεγμένα μεταφρασμένα αποσπάσματα (δηλαδή από τα νέα στα αρχαία ελληνικά) και στην άλλη να συγκρίνουν μεταξύ τους δύο διατυπώσεις του ίδιου χωρίου. Για την ακρίβεια η δεύτερη διατύπωση ήταν κατασκευασμένη και αντικαθιστούσε την τριτοπρόσωπη αφήγηση του Θουκυδίδη με μια αφήγηση πιο προσωπική. Οι μαθητές κλήθηκαν να μεταφράσουν και τις δύο και να διαπιστώσουν τη διαφορά καθώς και λόγους που κατά τη γνώμη τους ο Θουκυδίδης αποφεύγει τη δεύτερη εκδοχή. Η 2^η και 4^η ομάδα κλήθηκαν να αντιστοιχίσουν σε όποια μετάφραση της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα ήθελαν συγκεκριμένα αποσπάσματα του πρωτότυπου κειμένου (από τα αρχαία στα νέα ελληνικά).

Η δεύτερη φάση έκλεισε με το δεύτερο Φύλλο Εργασίας που ήταν κοινό για όλες τις ομάδες και οι δραστηριότητές του, σύμφωνα με το συνταγμένο σενάριο,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

κινούνταν στο πεδίο της γλώσσας και του λεξιλογίου του Θουκυδίδη. Λόγω της αφαίρεσης του συγκεκριμένου χωρίου από τη διδακτέα ύλη, περιορίστηκαν οι δραστηριότητες του εν λόγω Φύλλου Εργασίας που αφορούσαν στη γλώσσα και δόθηκε έμφαση στην τύχη των αιχμαλώτων τόσο στην αρχαία, όσο και στη σύγχρονη εποχή με τη δημιουργία συννεφολεξων, ώστε να αναδειχθεί το αρχαιοελληνικό λεξιλόγιο που αποκαλύπτει τις άθλιες συνθήκες κράτησης των αιχμαλώτων. Η 1^η και η 2^η φάση διήρκεσαν 2 ώρες.

Γ' Φάση

Κατά την τρίτη φάση του σεναρίου οι μαθητές κλήθηκαν να γνωρίσουν τον κόσμο των αιχμαλώτων στη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου (3^ο Φύλλο Εργασίας) αλλά και τη μεταχείρισή τους στη νεώτερη και σύγχρονη ιστορία (4^ο Φύλλο Εργασίας). Χρησιμοποίησαν ως πηγές κείμενα του Θουκυδίδη, του Ξενοφώντα και του Ισοκράτη, με σκοπό να αντιληφθούν και να περιγράψουν τόσο τις συνθήκες κράτησης και μεταχείρισης των αιχμαλώτων του Πελοποννησιακού πολέμου, όσο και να συνειδητοποιήσουν την κλίμακα της ήττας των Αθηναίων στη Σικελία. Πιο συγκεκριμένα, στο [τρίτο Φύλλο για την 1^η και 2^η ομάδα](#) οι μαθητές διερεύνησαν μέσα από κείμενα του Θουκυδίδη και του Ξενοφώντα την τύχη που είχαν οι αιχμάλωτοι της Σφακτηρίας, οι αιχμάλωτοι που κρατούνταν από τους Αθηναίους, όταν υπογράφηκε η Νικίειος Ειρήνη, οι Αθηναίοι αιχμάλωτοι στους Αιγός Ποταμούς και οι Συρακούσιοι στην Αθήνα. Σκοπός της έρευνας ήταν να δημιουργήσουν σε πρώτο επίπεδο ένα σύντομο κείμενο στο οποίο θα περιέγραφαν την τύχη που ήταν δυνατό να έχουν οι αιχμάλωτοι του Πελοποννησιακού πολέμου. Στη συνέχεια, κλήθηκαν να οπτικοποιήσουν την τύχη των αιχμαλώτων με εικόνες που συνειρμικά φέρνουν στο μυαλό όσα διαπίστωσαν. Την παρουσίαση μπορούσαν να τη συνοδέψουν είτε με ζωντανή είτε με ηχογραφημένη ανάγνωση των αποσπασμάτων που μελέτησαν ή του κειμένου που δημιούργησαν. Οι μαθητές προτίμησαν τη ζωντανή ανάγνωση, καθώς η ηχογράφηση που επιχείρησαν να κάνουν δεν ήταν ευκρινής, λόγω του θορύβου στο εργαστήριο πληροφορικής. Στο [τρίτο Φύλλο εργασίας η 3^η και 4^η ομάδα](#) κλήθηκαν

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

να συγκρίνουν τη συμπεριφορά των Αθηναίων στο γνωστό γεγονός με τους Μηλίους με την ήττα στη Σικελία καθώς και την αποτίμηση της ήττας από τον Ισοκράτη 50 χρόνια περίπου αργότερα. Συγκεκριμένα, διάβασαν απόσπασμα από τον γνωστό διάλογο Αθηναίων και Μηλίων προκειμένου να χαρακτηρίσουν τη στάση των Αθηναίων και την αντίληψη που είχαν για τη δύναμή τους πριν από τη Σικελική εκστρατεία, να συμπεράνουν τον τρόπο με τον οποίο βίωσαν την ήττα, να διερευνήσουν την αντικειμενικότητα ή τη μεροληψία της αφήγησης του Θουκυδίδη με βάση τα δύο γεγονότα και να αποφασίσουν ποιο από τα δύο συλλογικά υποκείμενα (Μήλιοι και Αθηναίοι) είναι πιο κοντά στα γνωρίσματα ενός τραγικού προσώπου. Αξίζει να σημειωθεί ότι δυσκολεύθηκαν ειδικά στον διάλογο Μηλίων - Αθηναίων, λόγω της έκτασής του και του περιορισμένου χρόνου. Τέλος, δόθηκε ένα απόσπασμα από τον λόγο «Περί Ειρήνης» του Ισοκράτη με σκοπό να συγκρίνουν την αποτίμηση της Σικελικής εκστρατείας από τον ρήτορα με την αντίστοιχη του Θουκυδίδη.

Στην ίδια φάση ανήκει και το τέταρτο και τελευταίο Φύλλο Εργασίας το οποίο περιελάμβανε μία κοινή δραστηριότητα για όλες τις ομάδες και μία που διαφοροποιείται από ομάδα σε ομάδα (4^ο Φύλλο Εργασίας: [1^η ομάδα](#), [2^η ομάδα](#), [3^η ομάδα](#), [4^η ομάδα](#)). Η κοινή δραστηριότητα βασίζεται στη διαπίστωση του ιστορικού ότι γεγονότα όπως αυτά που περιγράφει επαναλαμβάνονται εξαιτίας της ανθρώπινης φύσης. Οι μαθητές κλήθηκαν να επιβεβαιώσουν ή να απορρίψουν τη θέση του ιστορικού, τεκμηριώνοντας την απόφασή τους με ιστορικά παραδείγματα που γνώριζαν. Οι υπόλοιπες δραστηριότητες διέφεραν από ομάδα σε ομάδα και εστίαζαν τόσο στην αφηγηματολογία και την επιστημονική προσέγγιση της Ιστορίας όσο και σε γεγονότα της νεώτερης και σύγχρονης Ιστορίας ανάλογα με αυτά που περιγράφει ο Θουκυδίδης στην ενότητα που μας απασχολούσε. Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη ομάδα συνέκρινε τρεις αφηγηματικές δομές: του Θουκυδίδη όπως παρουσιάζεται στην ενότητα του βιβλίου που διδάσκεται στην έκτη δημοτικού (Κολιόπουλος κ.ά.) και του βιβλίου που διδάχτηκε για ένα μικρό χρονικό διάστημα επίσης στην έκτη δημοτικού

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

(Ρεπούση κ.ά.). Οι ενότητες που επιλέχθηκαν από τα δύο τελευταία βιβλία αφορούν την Κατοχή - Εθνική Αντίσταση - Εμφύλιο πόλεμο. Οι μαθητές κλήθηκαν να διερευνήσουν την έκταση των αφηγήσεων καθώς και τον ρόλο και τη χρήση των πηγών ως μέσων δόμησης της αφήγησης, της διδασκαλίας και επιστημονικής πρακτικής. Η δεύτερη ομάδα κλήθηκε να παίξει τον ρόλο ενός πολεμικού ανταποκριτή στη Σικελία ο οποίος πρέπει να οργανώσει ένα ρεπορτάζ με όσα μαθαίνει ότι συμβαίνουν στα ορυχεία της Σικελίας και να το μεταδώσει ζωντανά σε δελτίο ειδήσεων. Το ρεπορτάζ μπορούσε να συνοδεύεται από εικόνες ή και βίντεο που συνειρμικά φέρνουν στο μυαλό τις άθλιες συνθήκες κράτησης των αιχμαλώτων. Οι μαθητές προτίμησαν τη διά ζώσης αφήγηση με ταυτόχρονη παρουσίαση εικόνων. Η τρίτη ομάδα συγκέντρωσε πληροφορίες γύρω από όσα συνέβησαν στις φυλακές Αμπού Γκράμπ στο Ιράκ και σχετίζονται άμεσα με τη μεταχείριση κρατουμένων και αιχμαλώτων πολέμου. Οι μαθητές αφέθηκαν ελεύθεροι να αντλήσουν τις πληροφορίες τους με μόνο περιορισμό να αξιολογήσουν την αξιοπιστία των ιστοτόπων που επισκέφθηκαν και να τους καταγράψουν ως διαδικτυογραφία. Στόχος τους ήταν να δημιουργήσουν μία παρουσίαση στην τάξη με φωτογραφικό υλικό και μαρτυρίες, ώστε να γίνει κατανοητό το γεγονός από τους συμμαθητές τους. Επίσης, αναζήτησαν τους λόγους για τους οποίους σήμερα ξεσηκώνεται η κοινή γνώμη απέναντι σε τέτοιες συμπεριφορές και κλήθηκαν να αναρωτηθούν αν κάτι τέτοιο θα μπορούσε να συμβεί και στην Αθήνα μετά τις αποκαλύψεις του Θουκυδίδη για τη μεταχείριση των αιχμαλώτων στη Σικελία. Η τέταρτη ομάδα παρακολούθησε επτάλεπτο απόσπασμα από ντοκιμαντέρ του National Geographic που αφορά μαρτυρίες αιχμαλώτων πολέμου στο ναζιστικό στρατόπεδο Μπέργκα. Συνέκριναν τις συνθήκες κράτησης με αυτές που περιγράφει ο Θουκυδίδης και ανέλαβαν τον ρόλο ενός από τους διασωθέντες που εκθέτουν στον ιστορικό όσα έζησαν στα λατομεία της Σικελίας κατ' αναλογία με τις μαρτυρίες του ντοκιμαντέρ. Η τρίτη φάση του σεναρίου διήρκεσε 2 ώρες.

Δ' Φάση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Στην τέταρτη φάση οι μαθητές παρουσίασαν τις εργασίες τους στην ολομέλεια της τάξης και αναστοχάστηκαν γύρω από τις δραστηριότητές τους. Για τη φάση αυτή διατέθηκαν 2 ώρες. Οι μαθητές εκδήλωσαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης και το Αμπό Γκράιμπ και ζήτησαν από την ομάδα που είχε το σχετικό θέμα να προβληθεί ολόκληρο το ντοκιμαντέρ για το Μπέργκα.

Όλα τα Φύλλα Εργασίας είχαν αναρτηθεί εκ των προτέρων στο Wiki του μαθήματος και οι μαθητές, ανάλογα με την ομάδα στην οποία εντάσσονταν, κατέβαζαν το Φύλλο που αντιστοιχούσε στην ομάδα τους, το συμπλήρωναν και το ανέβαζαν ξανά στο Wiki στο τέλος της διδακτικής ώρας. Όσοι τυχόν δεν προλάβαιναν (αυτό συνέβη στο 3^ο και 4^ο Φύλλο Εργασίας) αποθήκευαν τις εργασίες τους σε φορητή συσκευή usb και ανέβαζαν το αρχείο στο Wiki αργότερα από τον προσωπικό τους υπολογιστή.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^η και 3^η ομάδα/1^ο & 2^ο Φύλλο Εργασίας

1. Διαβάστε το κείμενο μόνοι σας και με τη βοήθεια των πληροφοριών (λεξιλόγιο και ερμηνευτικές) που σας δίνει το σχολικό βιβλίο (ή εναλλακτικά το εμπλουτισμένο βιβλίο στο [ψηφιακό σχολείο](#) ή τις μεταφράσεις στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#)) γράψτε με δικά σας λόγια όσα καταλάβατε σε ένα κειμενάκι σύντομο 50-60 λέξεων.
2. Προσπαθήστε να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν χρησιμοποιώντας λέξεις και φράσεις μέσα από το κείμενο ή απαντήστε σε νεοελληνικό λόγο:
 - Σε ποιο μέρος συγκέντρωσαν οι Συρακούσιοι τους αιχμαλώτους;
 - Τι σχήμα είχε;
 - Τι τους προκαλούσε δυσφορία στη διάρκεια της μέρας;
 - Γιατί;
 - Πώς ήταν οι νύχτες τους;
 - Τι τους προκαλούσαν οι μεταβολές αυτές;
 - Γιατί έκαναν τα πάντα στο ίδιο μέρος;
 - Ποιους άλλους είχαν μαζί τους τριγύρω;
 - Από τι πέθαιναν;
 - Τι ατμόσφαιρα επικρατούσε εξαιτίας των νεκρών σωμάτων;
 - Από τι άλλο υπέφεραν;
 - Πόσο καιρό έμειναν εκεί;
 - Ποιους ΔΕΝ πούλησαν για δούλους οι Συρακούσιοι;
 - Πιάστηκαν όλοι ή ένα μέρος των Αθηναίων;
 - Πόσοι ήταν;
 - Από ποια φράση φαίνεται ότι δεν είναι σίγουρος ο Θουκυδίδης. για τον αριθμό;

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Πόσο μεγάλη θεωρεί τη συμφορά σε σχέση με όσες είχαν προηγηθεί στον πόλεμο αυτό;
 - Πώς γνωρίζει τις άλλες συμφορές του πολέμου;
 - Πώς χαρακτηρίζει για τους νικητές αυτό το γεγονός και πώς για τους ηττημένους;
 - Οι Αθηναίοι νικήθηκαν εν μέρει ή ολοκληρωτικά στη Σικελία;
 - Τι απέγιναν οι αιχμάλωτοι Αθηναίοι;
3. Διαβάστε τις μεταφράσεις από την [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#) και αντιστοιχίστε το κατάλληλο χωρίο στα αποσπάσματα που ακολουθούν.
- *Τούς δ' ἐν ταῖς λιθοτομίαις οἱ Συρακόσιοι χαλεπῶς τούς πρώτους χρόνους μετεχείρισαν.*
 - *πάντα τε ποιούντων αὐτῶν διὰ στενοχωρίαν ἐν τῷ αὐτῷ*
 - *καὶ λιμῷ ἅμα καὶ δίψῃ ἐπιέζοντο*
 - *ἄλλα τε ὅσα εἰκὸς ἐν τῷ τοιούτῳ χωρίῳ ἐμπεπτωκότας κακοπαθῆσαι, οὐδὲν ὅ τι οὐκ ἐπεγένετο αὐτοῖς·*
 - *καὶ τοῖς τε κρατήσασι λαμπρότατον καὶ τοῖς διαφθαρεῖσι δυστυχέστατον·*
 - *κατὰ πάντα γὰρ πάντως νικηθέντες καὶ οὐδὲν ὀλίγον ἐς οὐδὲν κακοπαθήσαντες πανωλεθρία δὴ τὸ λεγόμενον καὶ πεζὸς καὶ νῆες καὶ οὐδὲν ὅ τι οὐκ ἀπώλετο.*

Στο τέλος να αποθηκεύσετε την εργασία σας στο Wiki.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

2^ο Φύλλο Εργασίας (κοινό)

1. Εντοπίστε στο κείμενο λέξεις που δείχνουν τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης των αιχμαλώτων. Παρουσιάστε τες σε ένα συννεφόλεξο στο [Wordle](#) και αναρτήστε το αποτέλεσμα ως φωτογραφία στο Wiki.
2. Δοκιμάστε να φτιάξετε άλλα δύο συννεφόλεξα με τη μετάφραση αυτών των λέξεων. Στο ένα φροντίστε να χρησιμοποιήσετε λέξεις πιο φορτισμένες και εμφατικές και στο άλλο πιο ουδέτερες. Ποιες αποδόσεις θεωρείτε ότι βρίσκονται πιο κοντά στο πνεύμα γραφής του Θουκυδίδη;

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

2^η και 4^η ομάδα/1^ο & 2^ο Φύλλο Εργασίας

1. Διαβάστε το κείμενο μόνοι σας και με τη βοήθεια των πληροφοριών (λεξιλόγιο και ερμηνευτικές) που σας δίνει το σχολικό βιβλίο (ή εναλλακτικά το εμπλουτισμένο βιβλίο στο [ψηφιακό σχολείο](#) ή τις μεταφράσεις στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#)) γράψτε με δικά σας λόγια όσα καταλάβατε σε ένα κειμενάκι σύντομο 50-60 λέξεων.
2. Προσπαθήστε να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν χρησιμοποιώντας λέξεις και φράσεις μέσα από το κείμενο ή απαντήστε σε νεοελληνικό λόγο:
 - Σε ποιο μέρος συγκέντρωσαν οι Συρακούσιοι τους αιχμαλώτους;
 - Τι σχήμα είχε;
 - Τι τους προκαλούσε δυσφορία στη διάρκεια της μέρας;
 - Γιατί;
 - Πώς ήταν οι νύχτες τους;
 - Τι τους προκαλούσαν οι μεταβολές αυτές;
 - Γιατί έκαναν τα πάντα στο ίδιο μέρος;
 - Ποιους άλλους είχαν μαζί τους τριγύρω;
 - Από τι πέθαιναν;
 - Τι ατμόσφαιρα επικρατούσε εξαιτίας των νεκρών σωμάτων;
 - Από τι άλλο υπέφεραν;
 - Πόσο καιρό έμειναν εκεί;
 - Ποιους ΔΕΝ πούλησαν για δούλους οι Συρακούσιοι;
 - Πιάστηκαν όλοι ή ένα μέρος των Αθηναίων;
 - Πόσοι ήταν;
 - Από ποια φράση φαίνεται ότι δεν είναι σίγουρος ο Θ. για τον αριθμό;
 - Πόσο μεγάλη θεωρεί τη συμφορά σε σχέση με όσες είχαν προηγηθεί στον πόλεμο αυτό;
 - Πώς γνωρίζει τις άλλες συμφορές του πολέμου;

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Πώς χαρακτηρίζει για τους νικητές αυτό το γεγονός και πώς για τους ηττημένους;
 - Οι Αθηναίοι νικήθηκαν εν μέρει ή ολοκληρωτικά στη Σικελία;
 - Τι απέγιναν οι αιχμάλωτοι Αθηναίοι;
3. Εντοπίστε στο κείμενο τα παρακάτω μεταφρασμένα αποσπάσματα:
- Και περίπου εβδομήντα μέρες έζησαν έτσι όλοι μαζί.
 - Πιάστηκαν αιχμάλωτοι όλοι ανεξαιρέτως, με ακρίβεια βέβαια είναι δύσκολο να πει κανείς, όμως όχι λιγότεροι από επτά χιλιάδες.
 - Και η συμφορά αυτή ήταν η μεγαλύτερη απ' όσες συνέβησαν κατά τη διάρκεια αυτού του πολέμου.
 - Γιατί αυτοί αφού νικήθηκαν ολοκληρωτικά και κατά κράτος σε όλα τα σημεία υπέστησαν όχι μικρή συμφορά αλλά όπως λέγεται πανωλεθρία.
4. Ακολουθούν δύο χωρία στα αρχαία ελληνικά. Το πρώτο προέρχεται από το κείμενο και το δεύτερο αποτελεί παραλλαγή του. Αποδώστε στα ελληνικά και τα δύο αποσπάσματα και εξηγήστε γιατί ο Θουκυδίδης επιλέγει την πρώτη εκδοχή και αποκλείει τη δεύτερη. Τι θα σήμαινε για την αξία του έργου του η δεύτερη επιλογή;

Ευνέβη τε ἔργον τοῦτο [Ἑλληνικὸν] τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε μέγιστον γενέσθαι, δοκεῖν δ' ἔμοιγε καὶ ὧν ἀκοῆ Ἑλληνικῶν ἴσμεν, καὶ τοῖς τε κρατήσασι λαμπρότατον καὶ τοῖς διαφθαρεῖσι δυστυχέστατον·

Ευνέβη τε ἔργον τοῦτο [Ἑλληνικὸν] τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε μέγιστον γενέσθαι, δοκεῖν δ' ἔμοιγε καὶ ὧν ἀκοῆ Ἑλληνικῶν ἴσμεν, καὶ τοῖς τε Συρακοσίοις λαμπρότατον καὶ ἡμῖν δυστυχέστατον·

Στο τέλος να αποθηκεύσετε την εργασία σας στο Wiki.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

2^ο Φύλλο Εργασίας (κοινό)

1. Εντοπίστε στο κείμενο λέξεις που δείχνουν τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης των αιχμαλώτων. Παρουσιάστε τες σε ένα συννεφόλεξο στο [Wordle](#) και αναρτήστε το αποτέλεσμα ως φωτογραφία στο Wiki.
2. Δοκιμάστε να φτιάξετε άλλα δύο συννεφόλεξα με τη μετάφραση αυτών των λέξεων. Στο ένα φροντίστε να χρησιμοποιήσετε λέξεις πιο φορτισμένες και εμφατικές και στο άλλο πιο ουδέτερες. Ποιες αποδόσεις θεωρείτε ότι βρίσκονται πιο κοντά στο πνεύμα γραφής του Θουκυδίδη;

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1^η και 2^η ομάδα/3^ο Φύλλο Εργασίας

1. Η τύχη των αιχμαλώτων: διαβάστε με βάση τις παραπομπές που σας δίνονται τα σχετικά χωρία τόσο από το έργο του Θουκυδίδη όσο και του Ξενοφώντα και περιγράψτε με λίγα λόγια σε ένα κείμενο που θα αναρτηθεί στο Wiki του μαθήματος ποια ήταν η τύχη των αιχμαλώτων κατά τον Πελοποννησιακό πόλεμο.
 2. Βρείτε εικόνες που μπορεί συνειρμικά να σχετίζονται με τα περιστατικά και τις συμπεριφορές που περιγράφουν. Στη συνέχεια, ηχογραφήστε τα αρχαιοελληνικά αποσπάσματα ή ως σύντομη αφήγηση την απάντησή σας και δημιουργήστε μία παρουσίαση με εικόνα και ήχο και ανεβάστε την στο Wiki του μαθήματος ή παρουσιάστε την στην τάξη.
- [οι αιχμάλωτοι της Σφακτηρίας](#) Θουκυδίδου «Ιστορία» [4.41.1](#) (ελληνική μετάφραση στην [Πύλη](#) για την Ελληνική Γλώσσα)
 - [οι αιχμάλωτοι μετά την Πεντηκονταετή ειρήνη \(ειρήνη του Νικία\)](#) . [Θουκυδίδου «Ιστορία» 5.18.7](#). Στο χωρίο αυτό εκτός από τη φυλακή αναφέρεται ότι οι αιχμάλωτοι κρατούνταν και «άλλοθι που...». Πού φαντάζεστε ότι θα μπορούσαν να κρατούν αιχμαλώτους; Σκεφτείτε ότι οι Αθηναίοι στη φάση αυτή ήταν κυρίαρχοι στο Αιγαίο.
 - [οι αιχμάλωτοι Αθηναίοι στους Αιγός Ποταμούς Ξενοφώντος «Ελληνικά»](#) [2.1.31](#) (ελληνική μετάφραση στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#))
 - [Συρακούσιοι αιχμάλωτοι στην Αθήνα Ξενοφώντος «Ελληνικά» 1.2.14](#).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

3^η και 4^η ομάδα/3^ο Φύλλο Εργασίας

Πριν από την εκστρατεία στη Σικελία οι Αθηναίοι απείλησαν και τελικά υπέταξαν τους Μήλιους σε ένα περιστατικό που έμελλε να είναι από τα πιο γνωστά της αφήγησης του Θουκυδίδη. Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο διάλογος μεταξύ των απεσταλμένων Αθηναίων και των Μηλίων. Διαβάστε το [απόσπασμα 90-91](#) του διαλόγου καθώς και την τελική έκβαση της σύγκρουσης (116) και προσπαθήστε:

- Να χαρακτηρίσετε τη στάση των Αθηναίων και την αντίληψη που είχαν για τη δύναμή τους πριν από τη Σικελική εκστρατεία.
 - Κατόπιν συγκρίνετε την αίσθηση υπεροχής τους με τη θέση στην οποία βρέθηκαν στο τέλος του σικελικού πολέμου. Πώς φαντάζεστε ότι βίωσαν την ήττα και την τελική κατάληξη των στρατευμάτων τους;
 - Πιστεύετε ότι ο Θουκυδίδης ως ιστορικός μεροληπτεί με βάση αυτά τα δύο περιστατικά ή προσπαθεί αποστασιοποιημένος να αποδώσει την πραγματικότητα; Προσπαθήστε να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
 - Μεταξύ των Μηλίων και των Αθηναίων ποιους θα επιλέγατε ως πρωταγωνιστικά πρόσωπα μιας τραγωδίας και γιατί;
3. Περίπου 50 χρόνια αργότερα ο ρήτορας Ισοκράτης στο λόγο του «Περί Ειρήνης» αποτιμά τη Σικελική εκστρατεία του 415 π.Χ. Διαβάστε το απόσπασμα [στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#) (84-86) και συγκρίνετέ το με την τελική αποτίμηση της εκστρατείας από τον Θουκυδίδη. Χρήσιμες πληροφορίες για τον ρητορικό λόγο του Ισοκράτη μπορείτε να βρείτε [στο ψηφιακό σχολείο](#).
- Κατά πόσο επιβεβαιώνεται η εκτίμηση του ιστορικού;
 - Ποια βασική διαφορά βλέπετε στις δύο αποτιμήσεις;
 - Ποια θεωρείτε πιο ψύχραιμη και πού αποδίδετε τη διαφορά στο ύφος και την έκταση;

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1^η ομάδα/4^ο φύλλο εργασίας

1^η δραστηριότητα

Ας υποθέσουμε ότι το κείμενο του Θουκυδίδη ήταν αυτό με το οποίο τα παιδιά στην Αθήνα μάθαιναν την πρόσφατη Ιστορία τους. Συγκρίνετε την αφήγησή του με άλλες δύο αφηγήσεις που αφορούν τη νεώτερη δική μας Ιστορία και περιέχονται σε σχολικά βιβλία που έχουν διδαχτεί στο δημοτικό.

Τι παρατηρείτε σχετικά με την έκταση της αφήγησης; Πού αποδίδετε τη διαφορά; Ποια από τις τρεις Ιστορίες βασίζεται λιγότερο στην αφήγηση και περισσότερο στην εμπλοκή του αναγνώστη/ μαθητή να βγάλει συμπεράσματα; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

Ποιος είναι ο ρόλος της παράθεσης των πηγών στα δύο νεώτερα βιβλία; Ποια είναι η διαφορά που εντοπίζετε ανάμεσά τους όσον αφορά τη χρήση των πηγών;

Ποιες νομίζετε ότι είναι οι πηγές του Θουκυδίδη για τη δική του αφήγηση; Γιατί κατά τη γνώμη σας δεν τις παραθέτει; Τι είναι αυτό που οδήγησε κάποιους να θεωρήσουν το Θουκυδίδη τον πρώτο επιστήμονα ιστορικό; Θυμηθείτε και όσα γράφονται στην [στην εισαγωγή του βιβλίου σας](#).

Ποια από τις προσεγγίσεις πιστεύετε ότι σας εξοικειώνει περισσότερο με την Ιστορία ως επιστήμη και γιατί;

Ποια από τις ιστορικές προσεγγίσεις σας φαίνεται πιο γοητευτική για να μελετήσετε την Ιστορία και γιατί;

[Το κείμενο του Θουκυδίδη](#)

[Κατοχή - Αντίσταση - Εμφύλιος, στο πρώτο βιβλίο](#)

Κατοχή - Αντίσταση - Εμφύλιος στο δεύτερο βιβλίο σελ. 112-114: ακολουθούν οι σελίδες σε φωτογραφίες.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

8. Κατοχή, Αντίσταση και Εμφύλιος πόλεμος

Τον Απρίλιο του 1941, μετά την αποτυχία των Ιταλών, γερμανικά στρατεύματα εισβάλλουν στην Ελλάδα. Παρά την αντίσταση των Ελλήνων, η οποία κορυφώνεται στη **μάχη της Κρήτης**, τα γερμανικά στρατεύματα, αρχικά, αλλά και τα βουλγαρικά και ιταλικά, στη συνέχεια, καταλαμβάνουν τη χώρα και διορίζουν Κυβέρνηση Κατοχής.

Απέναντι σ' αυτή την τριτλή κατοχή οργανώνεται η αντίσταση των Ελλήνων με τη δημιουργία του **Ε.Α.Μ.**, αλλά και μικρότερων αντιστασιακών οργανώσεων όπως του **Ε.Δ.Ε.Σ.** και της **Ε.Κ.Κ.Α.** Οι κατακτητές οργανώνουν **αντίποινα** στις αντιστασιακές δράσεις. Η πείνα, η τρομοκρατία, το κάψιμο ολόκληρων χωριών και οι μαζικές εκτελέσεις κυριαρχούν κατά τη διάρκεια της Κατοχής στην Ελλάδα.

Στις αρχές του 1944, ενώ η απελευθέρωση της Ελλάδας πλησιάζει, οι αντιθέσεις ανάμεσα στις πολιτικές δυνάμεις μεγαλώνουν. Οι αντιθέσεις αυτές εκφράζονται με συγκρούσεις ανάμεσα στις αντιστασιακές οργανώσεις. Η απελευθέρωση βρίσκει, έτσι, την Ελλάδα χωρισμένη στα δύο. Από τη μια μεριά είναι το Ε.Α.Μ., το οποίο από το Μάρτιο του 1944 έχει σχηματίσει την «Κυβέρνηση του Βουνού». Από την άλλη βρίσκεται η εξόριστη ελληνική Κυβέρνηση του βασιλιά, ο Ε.Δ.Ε.Σ. και η Ε.Κ.Κ.Α. Η Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας, η οποία σχηματίζεται από τις δύο παραπάνω κυβερνήσεις, δεν καταφέρνει να αποτρέψει τον Εμφύλιο πόλεμο, που ξσπτά το 1946, ανάμεσα στο **δημοκρατικό στρατό** και την κυβέρνηση.

Τον Οκτώβριο του 1949 ο Εμφύλιος πόλεμος ολοκληρώνεται με την ήττα του δημοκρατικού στρατού, πολλές χιλιάδες θύματα και μεγάλες καταστροφές.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

μάχη της Κρήτης:

μάχη μεταξύ των υπερασπιστών της Κρήτης και των Γερμανών εισβολέων (Μάιος 1941)

Ε.Α.Μ.:

Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο. Ιδρύεται το Σεπτέμβριο του 1941

Ε.Δ.Ε.Σ.:

Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος. Ιδρύεται τον Οκτώβριο του 1941

Ε.Κ.Κ.Α.:

Εθνική και Κοινωνική Απελευθέρωση. Ιδρύεται τον Απρίλιο του 1943

αντίποινα:

οι καταστροφές οικισμών και οι εκτελέσεις ανθρώπων από τους Γερμανούς, μετά από αντιστασιακές ενέργειες των Ελλήνων

δημοκρατικός στρατός:

έτσι ονομάζεται ο στρατός που συγκροτείται στη διάρκεια του Εμφύλιου πολέμου από μέλη του Ε.Α.Μ.

5.68

Το χειμώνα του 1941-1942, η πείνα προκαλεί χιλιάδες θύματα στις πόλεις της Ελλάδας και ιδιαίτερα στην Αθήνα
Ευλογραφία της Λ. Μαγγιώρου (1943)

▲ Παρατηρώ την πηγή και συζητώ για τις επιπτώσεις της Κατοχής στη ζωή των κατοίκων της Αθήνας. [5.68]

1941-1944	Μάρτιος 1944	Απρίλιος 1944	Οκτώβριος 1944	1946-19449
Κατοχή Αντίσταση	σχηματίζεται η «Κυβέρνηση του Βουνού»	ο Γεώργιος Παπανδρέου πρωθυπουργός της εξόριστης Κυβέρνησης	σχηματίζεται Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας	Εμφύλιος πόλεμος

112

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

... μαθητεία στην ιστορία

1. Η Εθνική Αντίσταση

5.69

Έλληνες φοιτητές και Ελληνίδες φοιτήτριες αντιπρόκεινται στους Γερμανούς κατακτητές. Παράνομο έντυπο της Κατοχής

- ◀ Πώς συμβολίζεται ο κατακτητής, τον οποίο προσπαθούν να απομακρύνουν οι Έλληνες; [5.69]

«Τα βράδια όμως, σαν θα 'πεφταν να κοιμηθούν, θ' άρχιζαν να θυμούνται ένα σωρό, θα κουβέντιαζαν για κείνα τα χρόνια και θα 'τανε σαν να μη γέρασαν ποτέ. Θυμάσαι τούτο, θυμάσαι κείνο, θα 'λεγαν... θυμάσαι τον Γιάννη τον ψηλό, τον Πέτρο; Θυμάσαι που παραλίγο να πέσουμε σε μπλόκο* και πηδήξαμε τον τοίχο, λίγο πιο πάνω από το Γαλλικό Ινστιτούτο; Θυμάσαι που έκασα το πέδιλό μου στη διαδήλωση και με πειράζανε τα παιδιά, ότι οι Γερμανοί ζητούν τη σταχτοπούτα;»

Ζέη Α., *Αρβυλάκια και γόβες*, Κέδρος, Αθήνα 1975, σ. 46

5.71

5.70

Διαδήλωση στους δρόμους της Αθήνας με αφορμή τον εορτασμό της 25ης Μαρτίου (1942)

- Ποιες είναι οι μορφές αντίστασης των Ελλήνων εναντίον των κατακτητών; [5.69-5.72]

- Ποιες ομάδες πληθυσμού συμμετέχουν στην Εθνική Αντίσταση; [5.69-5.72]

5.72

Ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοπόταμου με τη συμμετοχή των αντιστασιακών οργανώσεων Ε.Α.Μ. και Ε.Δ.Ε.Σ. (1942)

113

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

... μαθητεία στην ιστορία

II. Ο Εμφύλιος πόλεμος

5.73

Ο Γ. Παπανδρέου, αναλαμβάνει πρωθυπουργός της εξόριστης Κυβέρνησης, στη Μέση Ανατολή, τον Απρίλιο του 1944

- Πόσες και ποιες κυβερνήσεις έχει η Ελλάδα λίγο πριν το τέλος της γερμανικής κατοχής; [5.73] & [5.74]

Μαρτυρία της Δ. Ράπτη, από το χωριό Ζιάκα Γρεβενών:

«Το 'κανε κι, ο ένας κι ο άλλος, οι, δικοί μας, δεν ήταν ξένοι. Τώρα έγινε εμφύλιος πόλεμος, δεν ήταν ξένοι, αναμεσαύ μας έγινε. Ο αδελφός μου ο Αντρέας αντάρτης, ο Θόδωρος αντάρτης, η Βάγια η αδελφή μου ανταρτίνα. Και ο Γιάννης ο άλλος αδελφός μου ήταν στρατό, τον καλούσε η ηλικία. Τώρα πολεμούσαν ο ένας με τον άλλον, αδελφία με αδελφία, είμασταν μια καρδιά! Και τραυματίστηκαν και οι δυο. Και τα δυο τ' αδελφία. Ο Γιάννης άπου ήταν στρατό τραυματίστηκε, πέντε μήνες στο νοσοκομείο έκανε, τραυματίζεται και ο Θόδωρος εδώ. Τώρα ο πατέρας μου, πού να πάει ο καιημένος, με τη μάνα; [...] Τη μια τη μέρα πάει στα Γρεβενά να δει εκείνο τον αδελφό μου, το μεγαλύτερο, την άλλη την ημέρα έπρεπε να πάει απάνω στο βουνό να δει τον άλλον. Οχι εδωά, μακριά! Τέτοια τραβήξαμε.»

5.76

5.74

Τα μέλη της «Κυβέρνησης του Βοινού», η οποία συγκροτείται το Μάρτιο του 1944

- ▲ Σε ποια κατάσταση αναφέρεται η μαρτυρία; [5.76]

5.75

Η Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας, που συγκροτείται τον Οκτώβριο του 1944 από εκπροσώπους της εξόριστης Κυβέρνησης και της «Κυβέρνησης του Βοινού»

- ▲ Τι επιδιώκεται με τη δημιουργία της Κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας; [5.75]

- σ
ύ
ν
θ
ε
σ
η
- ❖ Ποιες συνθήκες επικρατούν στην Ελλάδα τα χρόνια της Κατοχής;
 - ❖ Για ποιο λόγο ο πόλεμος, μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας, ονομάζεται Εμφύλιος;

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2^η δραστηριότητα

Θουκ. 3.82.2: *γινόμενα μὲν καὶ αἰεὶ ἐσόμενα, ἕως ἂν ἡ αὐτὴ φύσις ἀνθρώπων ἦ, μᾶλλον δὲ καὶ ἡσυχαιότερα καὶ τοῖς εἶδεσι διηλλαγμένα, ὡς ἂν ἕκασται αἰ μεταβολαὶ τῶν ξυντυχιῶν ἐφιστῶνται:* ([μετάφραση στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#)).

- Έχοντας υπόψη ὅσα περιγράφει ὁ ἱστορικός γιὰ τὴν καταστροφὴ στὴ Σικελία καὶ ὅσα λέει στὸ παραπάνω χωρίο ἀπαντήστε στὶς ἐρωτήσεις ποὺ ἀκολουθοῦν:
- Πιστεύετε ὅτι ὁ Θουκυδίδης δικαιώνεται γιὰ τὴν ἀποψη ποὺ ἐκθέτει;
- Σε ποιο βαθμὸ νομίζετε ὅτι παίζει ρόλο ἡ φύση τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τέτοιες συμπεριφορές;
- Τι ἄλλο μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει τοὺς ἀνθρώπους σὲ τέτοια σκληρότητα; Απορρίψτε ἢ ἐπιβεβαιώστε τὴ θέση τοῦ ἀναφερόμενοι σὲ ἱστορικά παραδείγματα ποὺ ξέρετε.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2^η ομάδα/4^ο Φύλλο Εργασίας

1^η δραστηριότητα

Υποθέστε ότι είστε πολεμικός ανταποκριτής στη Σικελία και καλείστε να μεταφέρετε όσα είδατε και ακούσατε για τις συνθήκες κράτησης των αιχμαλώτων. Γράψτε ένα κείμενο σαν ρεπορτάζ για να το παρουσιάσετε σε απευθείας σύνδεση στο δελτίο ειδήσεων. Συνοδέψτε το με μία παρουσίαση με φωτογραφίες και εικόνες ή και βίντεο που συνειρμικά οπτικοποιούν το δράμα των Αθηναίων. Παρουσιάστε το αποτέλεσμα στην τάξη. Μπορείτε να δοκιμάσετε το [Prezi](#) ή κάποιο άλλο λογισμικό παρουσίασης.

2^η δραστηριότητα

Θουκ. 3.82.2: *γιννόμενα μὲν καὶ αἰεὶ ἐσόμενα, ἕως ἂν ἡ αὐτὴ φύσις ἀνθρώπων ἦ, μᾶλλον δὲ καὶ ἡσυχαιτέρα καὶ τοῖς εἶδεσι διηλλαγμένα, ὡς ἂν ἕκασται αἰ μεταβολαὶ τῶν ξυντυχιῶν ἐφιστῶνται:* ([μετάφραση στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#)).

Έχοντας υπόψη όσα περιγράφει ο ιστορικός για την καταστροφή στη Σικελία και όσα λέει στο παραπάνω χωρίο απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

- Πιστεύετε ότι ο Θουκυδίδης δικαιώνεται για την άποψη που εκθέτει;
- Σε ποιο βαθμό νομίζετε ότι παίζει ρόλο η φύση του ανθρώπου για τέτοιες συμπεριφορές;
- Τι άλλο μπορεί να οδηγήσει τους ανθρώπους σε τέτοια σκληρότητα; Απορρίψτε ή επιβεβαιώστε τη θέση του αναφερόμενοι σε ιστορικά παραδείγματα που ξέρετε.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

3^η ομάδα/4^ο Φύλλο Εργασίας

1^η δραστηριότητα

- Συγκεντρώστε πληροφορίες σχετικές με τις συνθήκες κράτησης στις φυλακές Αμπού Γκράμπ στο Ιράκ. Προσανατολιστείτε σε μαρτυρίες και φωτογραφικό υλικό και δημιουργήστε μια παρουσίαση που με τρόπο κατανοητό για τους συμμαθητές σας θα εκθέτει τα περιστατικά.
- Προσοχή: ελέγξτε τις πηγές των πληροφοριών σας και την ταυτότητα των σελίδων που επισκέπτεστε (ποιος γράφει, γιατί, σε ποιους απευθύνεται, τι σύμβολα ή χρώματα χρησιμοποιεί, αν είναι ιστοσελίδα ή ιστολόγιο, φορέας ή ιδιώτης και οτιδήποτε μπορεί να αποκαλύψει ικανοποιητικά την ταυτότητά του ώστε να κριθεί και η αξιοπιστία του). Φροντίστε να τις συμπεριλάβετε στο τέλος της παρουσίασης ως διαδικτυογραφία.
- Γιατί ξεσηκώθηκε η διεθνής κοινή γνώμη; Πιστεύετε ότι η αποκαλύψεις του Θουκυδίδη στην εποχή του προκάλεσαν παρόμοιες αντιδράσεις; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

2^η δραστηριότητα

Θουκ. 3.82.2: *γιγνόμενα μὲν καὶ αἰεὶ ἐσόμενα, ἕως ἂν ἡ αὐτὴ φύσις ἀνθρώπων ἦ, μᾶλλον δὲ καὶ ἡσυχαιότερα καὶ τοῖς εἶδεσι διηλλαγμένα, ὡς ἂν ἕκασται αἰ μεταβολαὶ τῶν ξυντυχιῶν ἐφιστῶνται:* ([μετάφραση στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#)).

Έχοντας υπόψη όσα περιγράφει ο ιστορικός για την καταστροφή στη Σικελία και όσα λέει στο παραπάνω χωρίο απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

- Πιστεύετε ότι ο Θουκυδίδης δικαιώνεται για την άποψη που εκθέτει;
- Σε ποιο βαθμό νομίζετε ότι παίζει ρόλο η φύση του ανθρώπου για τέτοιες συμπεριφορές;

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- ο Τι άλλο μπορεί να οδηγήσει τους ανθρώπους σε τέτοια σκληρότητα; Απορρίψτε ή επιβεβαιώστε τη θέση του αναφερόμενοι σε ιστορικά παραδείγματα που ξέρετε.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

4^η ομάδα/4ο Φύλλο Εργασίας

1^η δραστηριότητα

Παρακολουθήστε [ντοκιμαντέρ του National Geographic](#) τις συνθήκες κράτησης αμερικανών στρατιωτών αιχμαλώτων πολέμου μεταξύ των οποίων και πολλοί Εβραίοι. Ο εγκλεισμός τους έγινε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Μπέργκα στη Γερμανία το 1944 μετά από μια βαριά ήττα των αμερικανών από το γερμανικό στρατό στις Αρδέννες, στην περιοχή μεταξύ Βελγίου και Γερμανίας. Το απόσπασμα στο οποίο μπορείτε να περιοριστείτε είναι από το 15.09 λεπτό ως το 22.20. Φυσικά μπορείτε να τρέξετε το βίντεο και να συγκεντρώσετε κι άλλες ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τις συνθήκες που επικρατούσαν στο ναζιστικό στρατόπεδο.

- ο Ποια κοινά εντοπίζετε με τις περιγραφές του Θουκυδίδη;
- ο Υποθέστε ότι είστε ένας από τους επιζήσαντες της καταστροφής στη Σικελία, όπως αντίστοιχα οι πρωταγωνιστές του ντοκιμαντέρ. Πώς θα περιγράφατε στο Θουκυδίδη τις συνθήκες που ζήσατε ώστε να καταγράψει την αλήθεια στο έργο του (φανταστείτε λεπτομέρειες, περιστατικά, συμπεριφορές που να αποδίδουν την σκληρότητα των συνθηκών διαβίωσης).

2^η δραστηριότητα

Θουκ. 3.82.2: *γιννόμενα μὲν καὶ αἰεὶ ἐσόμενα, ἕως ἂν ἡ αὐτὴ φύσις ἀνθρώπων ἦ, μᾶλλον δὲ καὶ ἡσυχαιτέρα καὶ τοῖς εἶδεσι διηλλαγμένα, ὡς ἂν ἕκασται αἱ μεταβολαὶ τῶν ξυντυχιῶν ἐφιστῶνται:* ([μετάφραση στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#)).

- ο Έχοντας υπόψη όσα περιγράφει ο ιστορικός για την καταστροφή στη Σικελία και όσα λέει στο παραπάνω χωρίο απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:
- ο Πιστεύετε ότι ο Θουκυδίδης δικαιώνεται για την άποψη που εκθέτει;
- ο Σε ποιο βαθμό νομίζετε ότι παίζει ρόλο η φύση του ανθρώπου για τέτοιες συμπεριφορές;

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Τι άλλο μπορεί να οδηγήσει τους ανθρώπους σε τέτοια σκληρότητα; Απορρίψτε ή επιβεβαιώστε τη θέση του αναφερόμενοι σε ιστορικά παραδείγματα που ξέρετε.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το συνταγμένο σενάριο είναι ανοιχτό σε πολλές διαφορετικές εκδοχές. Ο συντάκτης επεσήμανε ότι δίνεται η δυνατότητα να οργανωθούν δραστηριότητες που οδηγούν τους μαθητές στην ενσυναίσθηση των γεγονότων μέσα από την ανάληψη ρόλων, ενώ ιδιαίτερη σημασία θα είχε η συγκρότηση ενός πρότζεκτ με θέμα τους αιχμαλώτους πολέμου και τις συνθήκες κράτησης από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

Με αφετηρία αυτή την εκδοχή οργανώθηκε από τη διδάσκουσα ερευνητική εργασία στο πλαίσιο του μαθήματος της Ιστορίας Β΄ Λυκείου, η οποία υλοποιήθηκε στο Β1 τμήμα του 1^{ου} Προτύπου Πειραματικού Γενικού Λυκείου Αθήνας τον Ιανουάριο του 2015. Συγκεκριμένα, αφού ενημερώθηκαν οι μαθητές για την πατρότητα του σεναρίου, χωρίστηκαν σε ομάδες και ανέλαβαν να ερευνήσουν τα εξής θέματα:

Α. Αρχαία Ιστορία: συνθήκες κράτησης και τύχη των αιχμαλώτων κατά τον Πελοποννησιακό Πόλεμο.

Β. Μεσαιωνική Ιστορία: τύχη των Βουλγάρων αιχμαλώτων μετά τη μάχη του Κλειδίου, τύχη των αμάχων, ιδίως Ιουδαίων, κατοίκων της Ιερουσαλήμ μετά την άλωσή της από τους Σταυροφόρους, τύχη των αμάχων κατοίκων της Κωνσταντινούπολης μετά την άλωση από τους Λατίνους και τύχη των αμάχων και αιχμαλώτων μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς.

Γ. Νεώτερη και Σύγχρονη Ιστορία: συνθήκες κράτησης των αιχμαλώτων στα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης και στο Αμπό Γκράμπ.

Οι μαθητές ανταποκρίθηκαν θετικά και οι εργασίες τους παρουσιάστηκαν στην ολομέλεια του τμήματος.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το συνταγμένο σενάριο ως πρόταση διδασκαλίας εστιάζει περισσότερο στον κόσμο (αρχαίο και σύγχρονο) και λιγότερο στη γλώσσα, τουλάχιστον αναφορικά με τις

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

τυπικές σχολικές απαιτήσεις. Κάτι τέτοιο κρίνεται θεμιτό από τη στιγμή που η ενότητα βρίσκεται στο τέλος του σχολικού βιβλίου. Μετά, βεβαίως, από την περικοπή της διδακτέας ύλης, δεν θα είχε νόημα η επιμονή προς αυτή την κατεύθυνση. Δεν υπάρχουν σημαντικές δυσκολίες στην υλοποίησή του, εκτός βέβαια από την έλλειψη χρόνου που προκαλεί ο εξετασιοκεντρικός προσανατολισμός του σχολείου. Δίνεται ωστόσο η δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν μεμονωμένα σημεία του σεναρίου ενταγμένα στην παραδοσιακή διδασκαλία.

Κρίνεται εξαιρετικά εύστοχη η επιλογή από τον συντάκτη της προβολής του πεντάλεπτου ντοκιμαντέρ για το Μαουτχάουζεν κατά την έναρξη του σεναρίου: προσείλκυσε το ενδιαφέρον των μαθητών και τους έδωσε την αφορμή για μία διαχρονική θεώρηση του εν λόγω θέματος. Οι μαθητές εργάστηκαν σε γενικές γραμμές ευσυνείδητα και με πνεύμα συνεργασίας. Το μεγαλύτερο πρόβλημα ήταν ότι δεν ήταν εφικτό, λόγω του ωρολογίου προγράμματος, το σενάριο να εφαρμοστεί σε συνεχόμενα δώρα στο εργαστήριο ηλεκτρονικών υπολογιστών, με αποτέλεσμα οι μεμονωμένες διδακτικές ώρες να μην επαρκούν, ενώ οι μαθητές, πλην ελαχίστων, εμφανίστηκαν απρόθυμοι να ολοκληρώσουν κάποια δραστηριότητα ως εργασία στο σπίτι, ή αναρτούσαν στο Wiki του μαθήματος τα Φύλλα Εργασίας συμπληρωμένα αποσπασματικά, ανά υποομάδες.

Πέραν των δυσκολιών αυτών, ήταν εξαιρετικά χρήσιμη η εφαρμογή του σεναρίου. Οι μαθητές έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον τόσο σε επίπεδο ομάδας, όσο και κατά την παρουσίαση των εργασιών στην ολομέλεια για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο αλλά και για το Αμπό Γκράμπ και ζήτησαν να αφιερωθεί μία επιπλέον ώρα, μετά το πέρας του σεναρίου, για την παρακολούθηση σχετικών ηλεκτρονικών πηγών.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Kalantzis, M. & B. Core «Νέες τεχνολογίες και νέα μάθηση». Στο Κουτσογιάννης, Δ. & Μ. Αραποπούλου (επιμ.). 2009. *Γραμματισμός, νέες τεχνολογίες και εκπαίδευση: όψεις του τοπικού και του παγκόσμιου*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας: Ζήτησ

Romilly, J. 1994. *Η οικοδόμηση της αλήθειας στο Θουκυδίδη*. Μτφρ. Σταύρου Βλοντάκη. Αθήνα: Παπαδήμας

Βαρμάζης, Ν.Δ. 2008. *Διδακτική των αρχαίων ελληνικών. Από την παράδοση στην ανανέωση της διδακτικής μεθόδου*. Αθήνα: Πατάκης

Κόκκινος, Γ. 2003. *Επιστήμη, Ιδεολογία, Ταυτότητα. Το μάθημα της Ιστορίας στον αστερισμό της υπερεθνικότητας και της παγκοσμιοποίησης*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Παναγόπουλος, Α. 2002. *Θουκυδίδης. Αιχμάλωτοι, όμηροι, εξόριστοι. Φυγάδες και πρόσφυγες στον πελοποννησιακό πόλεμο*. Αθήνα: Παπαζήσης

Πόλκας, Α. & Κ. Τουλούμης. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη, και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*, 18-22. Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ.. <http://www.greeklanguage.gr/node/821>

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Τσάφος, Β. 2004. *Η διδακτική της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και Γλώσσας. Για μια εναλλακτική μαθητεία στον αρχαίο κόσμο*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Φρέιρε, Π. 1977. *Η αγωγή του καταπιεζόμενου*. Αθήνα: Κέδρος

Χριστίδης, Α.Φ. 1999. *Γλώσσα, Πολιτική, Πολιτισμός*. Αθήνα: Πόλις

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

-